

● IZŠLA JE MOŠKRIČEVA ZBIRKA HUMORESK »IZ ŽABJE PERSPEKTIVE«

Ob redkih prostih urah tudi pišem

Marjan Moškrič, predsednik občinske skupščine Ljubljana Moste-Polje, preživlja svoje dopustniške dni na moč delavno. Obnova hiše, katere se je lotil letos, zahteva domala ves njegov prosti čas. Zato ni nič čudnega, če sva ga tudi z našim urednikom zmotila pri »hišnih« opravilih: polagal je ploščice, še prej pa je čistil zajčnike. Vseeno sva ga zmotila: vsi vemo, da je čez glavo zaposlen, in vendar ima tudi kaj prostega časa. In tedaj — tudi vsi vemo, da tudi piše. Te dni je pri DZS izšla zbirka njegovih humoresk Iz žabje perspektive. Zato je bil začetek pogovora seveda namenjen pisanju.

Letos, ko popravljajš hišo, imaš verjetno manj časa za pisanje, sicer pa najbrž porabiš zanj kar precej prostih ur.

Z mojim pisanjem je tako: grem npr. po stelo v hrib pa razmišljam. Pri fizičnih delih je namreč za to dovolj časa. Na nek način je treba zaposliti misli, sicer se nehote pričneš ukvarjati s službenimi zadevami, kar ni dobro, ker lahko postaneš siten. Na voljo so tri možnosti: da misliš na delo, na domača opravila ali pa na kaj tretjega. Vsa tragika pa je v tem, da se »teh tretjih« misli, ki so navadno zelo dobre, ne da vedno pravočasno spraviti na papir. Tudi pri zapisovanju misli moraš obvladati neko stopnjo obtrtnosti.

Tudi v zbirki humoresk se čutijo vse tri možnosti. Obravnavaš teme iz delovnega in domačega okolja, pa seveda nujno oboje prepletaš s svojimi pogledi.

Nekatere osebe in dogodki so resnični. Človeka sicer oblečem drugače, postavim ga v drug prostor, njegovo slabost ali napako, o kateri želim pripovedovati, pa osamim, da postane vidnejša in razumljivejša. V življenju se nobena stvar ne pokaže v čisti obliki in sama zase.

Potem tudi Pepe Žabar ni resnična oseba?

Prav tak seveda ni. Žabar je skupek značilnosti več ljudi — prav tako kot tistih, ki imajo opraviti z njim.

Si pri pisanju humoresk misliš predvsem na smeh ali si hotel bralcem sporočiti kaj več?

Ni mi šlo vedno le za smeh. Včasih je nastala kaka zgodba kot spontana reakcija na nekaj, kar me je pogrelo, pa v tistem trenutku nisem mogel storiti ničesar. So stvari, ki niso označene kot družbeno negativne, skrivajo pa v sebi nekaj nemoralnega. S pisanjem izražam tudi odpor proti temu. Dostikrat.

Škoda, da ni v podnaslovu knjige omenjeno, da so to humoreske s satiričnostjo.

Satira je ostra, pri humoreski pa so robovi obrušeni.

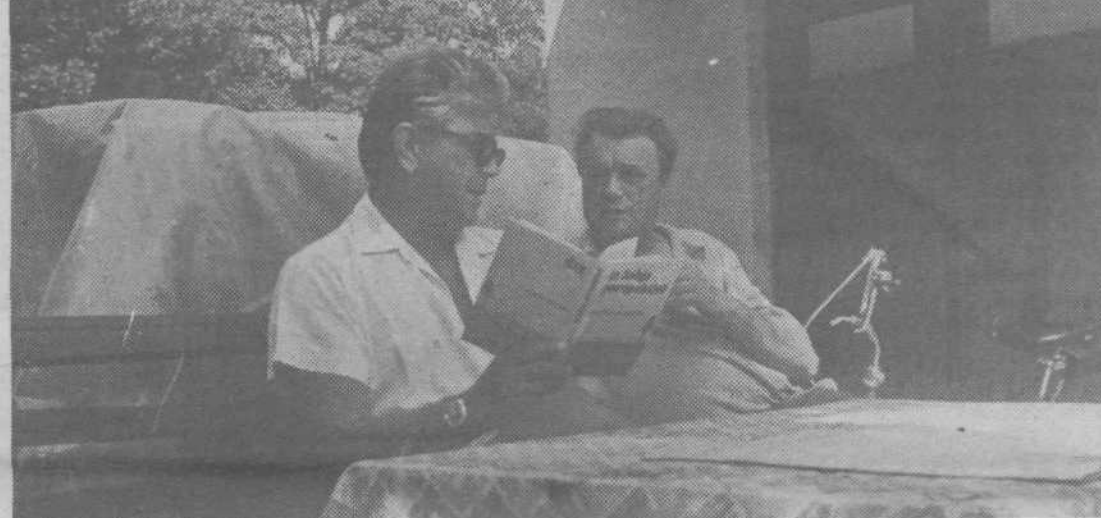
Ni to brušenje povezano tudi s tvojo osebnostjo in slogom? Svojim humoreskam si dal družbeno ost, pa vendar tega nisi storil tako, da bi na kogarkoli z vso ostrino pokazal s prstom. Na na-

pake opozarjaš dobrodušno, človeka opozarjaš nanje. No, pa to je vprašanje, ki ne zahteva tvojega odgovora. Povej raje, če ima kak poseben pomen razdelitev zbirke. Knjiga je namreč sestavljena iz dveh delov, in sicer: Pepe Žabar na delovnem mestu in Pepe Žabar doma, v krajevni skupnosti.

V zbirki je zbrano precej tega, kar je nastajalo več let. Bralci Naše skupnosti se bodo kake humoreske celo spomnili. Zato so nekatere stvari danes manj aktualne. Od vsega, kar sem napisal do sedaj, se mi je tole zdelo najboljše — pa sem pripravil za knjižno objavo.

Zbirka humoresk Iz žabje perspektive je tvoja prva knjiga. Kakšne načrte pa imaš za naprej?

Pogovor je stekel kar za mizo na dvorišču. (vse slike — Darja)

Pogovor je stekel kar za mizo na dvorišču. (vse slike — Darja)

Ta knjiga mi je spodbuda, da bom poskusil še kaj napisati in tudi pripraviti za objavo. Ne vem pa, če mi bo to uspelo — tudi zaradi prostega časa, ki ga nimam na pretek.

Si se, kar se tiče sloga, kje učil pisati? Razen tega, da ljubiš sočen izraz, imaš kako posebno tehniko »brušenja« tudi jezika?

Ne, nikoli se nisem učil pisati. Po poklicu sem gozdarski tehnik.

Si kdaj »zagrešil« tudi kako pesem?

Ne, nikdar, niti v tistih »veli-

kih« letih ne. Pesmi sem sicer rad prebiral, da bi jih pa pisal, se mi je zdelo pretežko.

Potem so tu še zajčki...

Kot vemo, je bil tvoj oče prozaik, pesnik, dramatik in celo gledališki igralec. Sta se z očetom kdaj pogovarjala o umetnosti?

Bolj malo je bil doma, jaz pa sem bil tistikrat še premlad za take pogovore. V tistih letih —

Do živali imam nasploh veselje in bi jih imel še več, če mi ne bi primanjkovalo časa. Ukvarjanje z njimi mi je pravi delovni počitek.

Zdaj si sicer na dopustu, pa verjetno kar precej sodelavcev prihaja k tebi z »uradnimi« temami, denimo tako kot midva.

Sreča, da bo Naša skupnost izšla, ko bom spet na delovnem mestu. Sicer bi še drugi posnemali vajin način... Pa s tem nočem reči, da bi mi bilo to odveč.

Kako pa se kot občan in krajan vživljaš v problematiko kraja, kjer stanuješ?

Bolj malo sem doma, toda kadar sem, se skušam vživljati v krajevna dogajanja tako kot vsi drugi.

Ob najinem odhodu je Marjan Moškrič pripravil koso, kajti za svoje sive, rjave, črne in morda še katere barve zajčke še ni nakosil dnevnega obroka trave.

»Živali pa,« kot pravi, »hočejo vsak dan jesti. Ob tem pa, ko človek dela, lahko razmišlja o mnogih stvareh. Seveda, če se le da, čim manj o službenih. Če misliš samo nanje, se potem z ljudmi

petnajst let mi je bilo, ko je odšel, živeti bolj v svojem svetu. No, pa tudi »objektivni« svet tedaj ni bil naklonjen muzam.

Kot vemo, ne pišeš iger, zelo veliko pa nastopaš na gledališkem odru!

Že trideset let igram pri gledališki skupini v Zadvoru. Naj pa ugotovim »tragično« noto: ko sem bil mlad, sem igral vloge starejših oseb, zdaj pa je ravno obratno.

Pisanje in igranje sta le dva tvoja konjička. Potem so tu še zajčki...

težje sporazumevaš, postanek neučakan, nadležen.

Za Marjana Moškriča pa vemo, da ni tak. Vsakogar je pripravljen poslušati, se z njim pogovoriti in mu tudi svetovati — tudi kot predsednik občinske skupščine Ljubljana Moste-Polje. Je pač tako, da danes vsi ne znamo več biti do človeka človek.

Z Marjanom Moškričem se je pogovarjal MILAN PRITEKELI, zapisala DARJA JUVAN

● PRED IZIDOM ROŽANČEVEGA ROMANA »LJUBEZEN«

Pišem, ko me prisili notranja nuja

Marjan Rožanc, slovenski pisatelj in dramatik — njegova najnovejša knjiga z naslovom Ljubezen bo v teh dneh izšla pri založbi Mladinska knjiga — pojmuje literaturo nekoliko drugače kot je ustaljeno pri Slovencih. Vsaj tako meni sam. Pravi, da so vsa naša prizadevanja, tako naroda kot posameznika, usmerjena v uveljavljanje moči, dokazovanje samega sebe oziroma kolektivne in osebne učinkovitosti; umetnost in literatura kot del nje pa je tista, ki vidi človeka tudi takrat, ko je neboljen in v stiski. Ne kaže nam rešitve, izhoda, ne razrešuje naših problemov, razkriva pa nam nesmisle življenja, pripoveduje o stvareh, ki jih vedno ne razumemo in smo ob njih dostikrat brez moči.

Literatura je za Rožanca sestavni del ljubezenske, strpnosti, strukture sveta in ne sestavni del afirmacije nekega naroda; jemlje jo kot neko odprtost, ki ji ni dosti do velikih stvari. V vsakem družbenopolitičnem sistemu so nekatere človeška vprašanja in problemi, ki s sistemom samim nimajo nič skupnega in so zato značilna za katerokoli družbeno ureditev. Družbene strukture skušajo, po Rožancu, literaturo vpreči v svoj voz. Od tod tudi konflikti. Literatura prikazuje položaj človeka v njegovem tragičnem nerazrešljivem položaju in je potrjevanje nečesa, kar hočemo pozabiti in največkrat tudi pozabljamo...

Marjana Rožanca ni potrebno še posebej predstavljati, saj rednim bralcem Nsk njegovo ime ni neznano. Že s svojim dosedanjim delom si je zagotovil tudi mesto v slovenski književnosti. Njegovi odgovori na naša vprašanja naj ga predstavijo kot pisatelja, obenem pa naj nekaj povedo tudi o romanu Ljubezen, ki opisuje dogodke iz vojnih dni v Zeleni jami.

Če se prav spomnim, že dalj časa niste izdali nobene knjige. Zakaj tako dolg literarni molk?

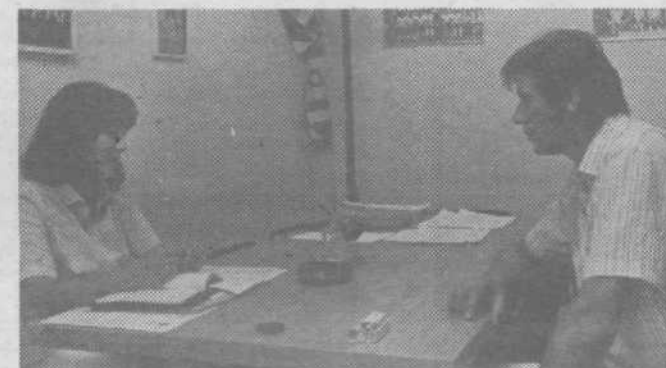
Da nisem objavil niti v revijah niti izdal nobene knjige, še ne pomeni, da ta čas nisem pisal. Ta molk je bolj posledica mojega odnosa do literature. Mislim, da literatura in pisanje nista tržno blago, nista in tudi ni potrebno, da sta vsak dan navzoča v človekovem življenju. Ljudje pač morajo literaturo sami odkrivati, ne da bi se jim ponujala z reklamo, niti je avtor ne more ponujati sam. Sicer pa sem v tem času poleg Ljubezni napisal še tri knjige, ki bodo — upam — izšle prihodnje leto: zbirka esejov o slovenskih mitih Iz mesa in krvi, zbirka novel in roman Hudodelec.

Napisali ste več dramskih kot proznih del, saj ste se od leta 1959 ukvarjali predvsem z dramatikom. Po tem, kar ste prej dejali, sodim, da se ponovno vračate k noveli, eseu in krajšemu romanu.

Skoz delovni proces sem prišel do spoznanja, kako se najustrezneje izražati. Dramski poskusi — to so bila pač tipanja v neko smer. Pri noveli in eseu pa se počutim doma, kajti drama in klasičen roman zahtevata večje spoznavanje objektivnega sveta in oseb, ki v njem nastopajo — za to pa nimam posebnega talenta. Moj svet je intima, je dogodek v človeku, ne pa človek v dogodku.

Janez Mušič, urednik pri MK, ugotavlja, da je vaše novo delo vsebinsko povezano z novelistično zbirko Mrtvi in vsi ostali, ki je izšla leta 1959. Gre za nadaljevanje, dopolnitev ali za povsem novo gledanje na nekatere stvari, ki jih pač danes, po dvajsetih letih, dojemate in ocenjujete drugače?

Mrtvi in vsi ostali so bili bolj začetek mojih literarnih prizadevanj. Kasneje sem šel skozi proces literarnega ustvarjanja, ki je zahtevalo poglobljeno razmišljanje, in po izletu na pot v stran sem se spet vrnil, obogaten z življenjskimi izkušnjami dvajsetih let, h klasični pripovedi.

Novinarka Naše skupnosti v pogovoru z Marjanom Rožancem

Literarni zgodovinarji pravijo, da zanemarjate oblikovna iskanja in več pozornosti namenjate vsebini. Se vi s to ugotovitvijo strinjate? Menite, da je to v novi knjigi Ljubezen drugače?

Moj, rekel bi, malomaren slog, je bolj posledica vsebinskih iskanj kot kaj drugega. Ker nisem bil kos vsebini, se nisem mogel bolj posvečati slogu.

Res pa je, da pišem v vsakdanjem jeziku. Nikoli ne napišem besede, ki je nisem slišal v pogovoru ali kako drugače osvojil. Literarni jezik pač ni izumiteljstvo. Seveda pa tak način pisanja ne bogati jezika z metaforami.

Ljubezen, to je neusahljiva tema pesnikov, pisateljev in drugih umetnikov. Ljubezni je več vrst: ljubezen med žensko in moškim, ljubezen do otroka, do rože, živali... V Književnih listih ste ob napovedi vaše knjige skušali pojasniti, kaj vam pomeni beseda Ljubezen nasploh. Zakaj je vaši knjigi naslov Ljubezen in za kakšno vrsto ljubezni gre?

Na to, kar ste povedali, me je že opozoril urednik pri MK. Vendar sem ta naslov namenoma ohranil, ker je to nova in drugačna interpretacija ljubezni. Poimovanje ljubezni, kot se pojavlja v tej knjigi, je v bistvu sprejemanje odprtega, nedefiniranega sveta, sposobnost poistovetenja z vsem in z vsakim, skratka, sposobnost, ki je značilna bolj za otroški svet kot za razvito, zrelo osebo, ki vidi le samega sebe. To ljubezen označuje radovednost, hrepenenje, iskanje... tudi ljubezen med moškim in žensko... zato je ne moremo deliti, ločevati na posamezne ljubezni, izražamo jo s svojim celovitim odnosom do sveta.

Pri Slovanu delate kot organizacijski sekretar. Kako se to dvoje, namreč delo na športnem področju in pisanje literature, ujema?

Petnajst let sem živel kot poklicni pisatelj. Zdaj, ko sem se zaposlil in vezal tudi na drugo delo, je moj odnos do literature bolj pošten. Za stroj sedem, ko me prisili notranja nuja. Tudi pisanje samo mi zato ne povzroča več težav. Knjigo Ljubezen sem na primer napisal v enem mesecu, ker sem jo že prej — tudi med svojim delom pri Slovanu — temeljito dognal.

Z Marjanom Rožancem bi se lahko še dolgo pogovarjala o umetnosti in o njegovem delu. Prav nič nestrpnosti ni bilo v njegovem govorjenju in nobenih dvomov ni bilo čuti o izrečenih mislih. Ker se vsak drugače odzivamo svetu, v katerem živimo, bo tudi knjiga Marjana Rožanca odmevala v nas z različnim zvenom. Vsakemu bo z istimi besedami spregovorila drugače. Pa ne le o vojnih dneh, temveč o življenju nasploh.

DARJA JUVAN

raznih slik in razglednic. V resnici pa take Kitajske skorajda več, razen Preprodanega mesta. Bogatstvo Preprodanega mesta je bajno. Povedali so nam, da bi, s tem zlatom, dragulji, žadom in ostalimi dragocenostmi lahko dva tedna prehranili vso Kitajsko — in ta šteje dandanes že skoraj milijardo prebivalcev.

En dan smo porabili za izlet na Kitajski zid. Peljali smo se po novi železniški progi, prvi po tej železnici. Širokotirna je, moderno urejena. Vagoni so elegantni, tapcirani, široki in čisti. Nenehno servirajo jasnino čaj brez sladkorja. Sploh je povsod, kamor smo prišli, na razpolago jasnino čaj. Sprva nam je bil njegov okus nekoliko zopr, toda sčasoma smo se ga navadili in kar hudo nam je bilo, če nam ga niso kje ponudili. Ponudili so nam tudi cigarete in žvečilni gumi.

Kitajski zid je dolg nekaj več kot 5000 km, širok približno deset metrov, visok pa okrog 12 metrov. Zelo je masiven in močno zgrajen. Zid so baje videli astronomi z Lune — kot edino delo človeških rok na Zemlji. Ob začetku Kitajskega zidu je bife, kjer lahko naročiš dobro pivo in sadne sokove, in to za majhen denar. Kitajska valuta juan velja približno 11 do 12 din. A na Kitajskem ne moreš zamenjati dinarjev temveč le dolarje in marke. Povsod ti jih zamenjajo enako. Vse je za naše razmere zelo poceni. Steklenica piva velja nekaj manj kot pol juana. V Karačiju je stala dva dolarja. Steklenica zelo dobrega konjaka stane 3,8 juana. Mao-tai (riževo žganje, ki ga pri nas imenujemo arak) stane 12 juanov.

To je močno 60-odstotna alkoholna pijača, za nas neprijetnega okusa. Kitajci, razen piva, ki ga imenujejo »pidžo«, ne pijejo alkoholnih pijač. Pijancev ni videti.

Kdor stopi na Kitajski zid, je heroj, mi pravi kitajska spremljevalka. Toda to je veljalo verjetno le za nekdanje čase, ko so hodili peš.

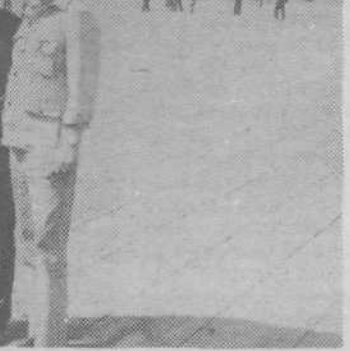
Kakšna je moda? Vsi so enako oblečeni, ženske in moški. V sivih ali zelenih uniformah. Ne razlikuješ jih od vojske. Oblečeni so skromno, toda vsi. Na nogah imajo čevlje, starejši copate. Tudi nekateri vojaki

imajo copate. Na glavah pa skoraj brez izjeme kape s ščitniki. Vojaka spoznaš edino po tem, da ima na kapi peterokrako zvezdo. Kako pa so oblečeni otroci? V vatrane hlače s preklano ritnico, z značilnimi kapičami na glavah.

Porevolucijska Kitajska je doseгла, da so vsi oblečeni, vsi siti in nihče, ki je mlajši od 45 let, ni nepismen — kljub temu, da imajo 40 do 50.000 pisnih znakov. Učijo pa se že v prvem razredu osnovne šole latinice, tako da jo bodo v 30 do 40 let obvladali vsi.

Najin apartma je obsegal: predsobo, na levi sprejemnico, na desni jedilnico, naravno spalnico, dalje veliko kopalnico, ropotarnico za kovčke in velik balkon. Vse v elegantnem starinskem evropskem stilu. Zraven še kamrica za služabnike, ki nam je bil na voljo ob vsakem času. Napitnina — ne, nikjer na Kitajskem niso hoteli napitnine. Dogodilo se je, da smo prišli v neko zasebno stanovanje, kjer so imeli otroka, starega morda tri leta, in ponudili smo mu čokolado. Otroku jo je sicer vzel, a šel v sosednjo sobo, prinesel vrečko bombonov in vsakemu izmed nas dal po dva bombona.

Zvečer smo bili navzoči umetniški prireditvi v čast 1. avgusta 1929, ko je Zhou En Lai pričel z revolucijo, katero je Zhang Kaishek izdal. Odličen program.

Avtor teksta — vodnik in prevajalec Chai — Franjo Kunaver

MARKO MARION (Nadaljevanje in konec prihodnjic)